

Pontifikat Bonifacija VIII.

s osobitim obzirom na cesaropapizam Filipa IV. u Francuskoj.

Piše: Dr. Dragutin Peček.

(Nastavak.)

Bula „Deum time“ razlikuje se ne samo formom nego i sadržajem od bule „Asculta fili“. Bonifacije naime nije nikada bez ograničivanja učio, da su mu vladari i u vremenitim stvarima podređeni. Bonifacije doduše veli: „Quare, fili carissime, nemo tibi suadeat, quod superiorem non habes, et non subsis summo hierarchae ecclesiasticae hierarchiae“. Nu Bonifacije je sam kasnije izjavio, da nije njegova misao, da bi bio vrhovnim poglavicom vladara i u vremenitim stvarima. Gore navedenim riječima izriče papa misao, koja je bila u srednjem vijeku dobro poznata. Papa ima pravo, da opomene i ukori kralja, ako ne vrši zdušno svoje vladalačke dužnosti. Jednako načelo izriče i Inocent III. god. 1204. u listu francuskim biskupima. Isto je tako Inocent izjavio, da nema sumnje da crkva sudi spiritualiter de temporalibus⁴⁴.

Ima doduše u buli izraza, koji kao da izriču vrhovno gospodstvo papino u državi, kao n. pr. kad se u buli kaže, da je papa postavljen „ad evellendum, destruendum, dissipandum atque plantandum“; no ako se uzme u obzir gornja načelna razlika a ta stoji, onda i ti izrazi gube svoj žalac.

Drugi stavak bule „Deum time“ oduzima kralju pravo podijeljivati beneficija. Čini se, kao da papa to isto tvrdi i u buli „Asculta“. No to ne stoji. U buli „Asculta“ ima naime dodatak: „Sine autoritate vel consensu apostolicae sedis“. Iz toga slijedi, da kralj podijeljuje, i da mu papa daje pravo podijeljivati

⁴⁴ Conf. Hefele: Concil. B. V. p. 709. n. 1006.

crkvena beneficija, premda samo predavanje pripada načelno samo crkvenoj vlasti.

Što se tiče stavka u buli „Deum time“, koji govori o ubiranju dohodaka u upražnjenim biskupijama, priznajemo, da se nalazi i u buli „Asculta“, ali u drugom smislu. Papa samo osuđuje zlo upotrebljavanje regala i nigdje ne zahtijeva, da bi u Francuskoj imalo vrijediti pravilo, kako ga izriče u buli „Deum time“.

Isto tako nema govora u buli „Asculta“ o onom, što govori u buli „Deum time“ o ispražnjenim mjestima, a i konac je posve drugojačiji „aliud autem credentes, haereticos reputamus“⁴⁵.

I. Skupština državnih staleža u Parizu.

Da bude osveta kraljeva što veća, sazove Filip državne staleže u Pariz, da se s njima tobože posavjetuje, što da učini. Što se tiče biskupa Pamierskoga, on bude ipak pušten na slobodu, i to je jedino, u čemu je papa uspio kod Filipa; ali zato zapovjedi njemu i arhidjaku narbonskomu, da imadu smjesta ostaviti Francusku. 10. travnja 1302., u utorak prije cvijetne nedjelje, sabraše se u crkvi Notre Dame u Parizu prvi puta zastupnici triju staleža: plemstvo, kler i građanstvo. Plemstvo, koje se vazda borilo protiv klera, bilo je uz kralja. Kralj je pozvao po prvi put i zastupnike građanskoga staleža, tiers etat, i onda zastupnike gradova, kaptola, sveučilišta i drugih zborova. Kralj je došao na sabor uz pratnju čitavoga dvora. Sabor je otvorio Petar Flotte, tada čuvar kraljevskoga pečata, koji odmah stane tužiti papu.

Kralj, govoraše Flotte, ne može više da trpi postupanje papino i zato se obraća na narod. Kralj i njegovi pretci primili su kraljevstvo od Boga, a papa tvrdi, da im ga je on podijelio. Rezervati, samovoljna ređenja, podijeljivanje beneficija samo su škodili prijestolju i crkvi; gorljivosti je vjerske nestalo, a crkve više nitko ne dariva darom. Da bude utisak veći, predloži Flotte i lažnu bulu. Plemstvo izjavi, da je spremno žrtvovati sve za slobodu i pravdu. Srednji stalež prislonio se uz plemstvo. Kler je uvidio, da se nalazi kao u procjepu, pa traži rok za razmišljanje. Nu odmah nastane vika, da su izdajice kralja i domovine, ako odmah ne izjave kao i drugi staleži. Slabost se klera ovdje pokazala u punoj mjeri. Kler se izjavi

⁴⁵ Conf. Hefele Concilieng. I. VI. p. 300.

lojalnim, samo zatraži dopuštenje, da smije u Rim. To mu uskratiše, kad su ga već od prije upoznali, kaka je. Da se udobri kleru, izda kralj dvije naredbe. Prvom potvrđuje crkveni imunitet, koji je već za Ljudevita IX. postajao, a drugom zaštićuje kler protiv samovoljnog postupanja svojih činovnika.

Ovo je samo dokaz, kako su papine tužbe bile na istini osnovane.⁴⁶

Tako je cijeli narod, kako veli jedan francuski pisac, držao stranu kralja, koji mu je tlačio slobodu, a protiv pape, koji mu je jedini pružao ruku pomoćnicu, da je sačuva⁴⁷.

Kralj na to zabrani izvoz novca i zlata iz Francuske, i zatvori sve prijelaze na međi, da tako ne može nitko u Rim.

Isti gore spomenuti pisac kaže lijepo: Ako je istina, da su staleži ovdje po prvi put ustali, da obrane slobostine galikanske crkve, to su onda predstavnici ovoga sabora imali čudnu ideju o riječi sloboda. Taj je sabor bio živa slika ropstva.

Uz prkos silnim navalama i pogrdama na papu, staleži ipak nijesu mislili, da prekinu svaku svezu s apostolskom stolicom. Odlučiše, da svaki stalež sastavi spis na papu, koji će odnijeti posebno odaslanstvo u Rim. I tako su u istinu učinili. Sastaviše odaslanstvo, u kojem je kralja zastupao Petar de Mornay, biskup iz Auxerre.⁴⁸

Kler su zastupali Petar de Ferrierre, biskup u Noyonu, Robert d'Harcourt, biskup u Coutancesu i Berenger de Fredol, biskup u Beziersu. Zastupnici trećega staleža nijesu nam poznati. Pismo plemstva i trećega staleža bijaše upravljeno na kardinalski zbor, u kojemu se opetuju tužbe protiv pape izrečene na saboru; kler je svoje pismo upravio na papu, u kojemu vjerno opisuje skupštinu od 10. travnja.

Pismo trećega staleža nije nam sačuvano, no da je glasilo slično, kao i ono plemstva, razabiremo iz odgovora kardinala.

Kardinali odgovoriše plemstvu pismom od 26. lipnja, koje počimlje ovako: „Sadržaj vašega pisma nas je rastužio. Naš sv. otac i gospodin Bonifacije, Božjom providnosti najveći svećenik svete Rimske i općenite crkve i mi sami rado držimo tvrdo

⁴⁶ Conf. Gröne, Papstg. p. 157.

⁴⁷ Conf. Christophe p. 98.

⁴⁸ Po Hefeleu je Petar Mornay išao istom koncem godine u Rim.

vez sloge, koji je među Rimom i francuskim kraljevima od davnine postojao. Ali neprijatelj je čovjek posijao kukolj.“

Kardinali uvjeravaju plemstvo, da papa nije nikada pisao kralju, da mu je on podložan u državnim stvarima i temporaliter i da je imao kraljevstvo od njega kao leno. To isto potvrđuje Jakov arhidjakon Narbonski. Prema tomu je sve ono, što je na saboru ustvrdio Petar Flotte, lažno; pa i sve ono, što je na toj tvrdnji sagrađeno, pada. Papa je pozvao osobe, koje su kralju poznate i mile, da se s njima posavjetuje; a i nije ništa novo, da papa sazivlje sabor. Ali baš sada htio je papa zaradi kralja odustati od toga, da sazove općeniti sabor, jer se bojao, da bi mogli doći biskupi iz stranih država, koji nijesu skloni Filipu. Kad bi plemstvo i treći stalež bili dobro proučili papiao pismo, to bi se morali veseliti, vidjevši, kako papa hoće da usreći kralja i državu i da odstrani terete, koji su nametnuti na crkvene prelate, samostane, a djelomice i na sam puk. Sličan je odgovor kardinala i trećem staležu. Kleru odgovara papa sam po prilici ovako: Riječi zabludjele kćeri (verba delirantis filiae) ne mogu da majčinu ljubav pretvore u mržnju. Svi se pobožni ožalostiše, čuvši za ono, što se zbilo u parlamentu. Kriv je tomu Petar Flotte i nekoji drugi, koji su kralja na krivi put naveli. To boli crkvu, i ona traži sredstava, da se to popravi. „Braćo“, piše papa „čini se, da je vaša skrb u zemaljskim stvarima i da odbacujete iz straha od vremenitih gubitaka i zemaljskih sudaca jaram Hristov. U onoj se skupštini govorilo o mnogim stvarima u obijesnom raskolničkom duhu, koje ste bili dužni pobijati, a ne slušati i opetovati“.

Papa je bio ogorčen poradi držanja klera, i za to je upotrebio oštrij način govora.

Nešto kasnije bili su pozvani francuski poslanici u konzistorijalnu sjednicu (kolovoz 1302.), koju je otvorio kardinal-biskup od Porta. Nakon podužeg uvoda, prelazeći na samu stvar reče: „Istina, da su došle mnoge tužbe u Rim o zlom upotrebljavanju i sprečavanju crkvene slobode. Istina je također, da je bilo izdano pouzdano pismo (Asculta) po jednodušnom zaključivanju pape i kardinala, jer vi (francuski poslanici) morate znati, da u zboru nema različnih mnijenja između pape i braće. Ono pismo nije bilo odmah poslano, već je bilo više puta doneseno u konsistorij, ondje čitano i pretresivano, i bijaše puno ljubavi. Ono sadržaje riječi ljubaznog oca, i

slatkim majčinim riječima opominje papa kralja, da od nekih stvari odustane, a neke da popravi. Neki tvrde, da je u pismu rečeno, da kralj ima znati, da je primio svoju državu od pape. Bog mi pomози, svako mrmljanje o toj stvari mora zašutjeti, jer u onom pismu nije bilo to napisano, a niti su papa i kardinali naložili arhidjakuonu da kaže kralju, da je primio svoju državu od ikogajega čovjeka. Govori se i o drugom pismu, koje je poslano kralju. Kardinali ga nijesu poslali, a čvrsto vjerujem, da ga ni papa nije poslao. Onaj list, koji su papa i braća poslali, bijaše pun ljubavi, a ako i sadržaje nekoliko ozbiljnih očinskih riječi, koje su se možda činile kralju oštrijima, to su one imale samo tu svrhu, da se popravi i za njegovo dobro. Ja držim, da je kralj, što se tiče same osobe, dobar i katolički knez, ali se bojim, nema li zlih savjetnika, kao što je Absalon imao Ahitofela (1 Sam. 16, 21 ss). Promotrimo, na što se tuži kralj francuski. Ako se pozivaju u Rim prelati, to se ne pozivaju ni tuđinci ni protivnici, već njegovi vlastiti pouzdanici i ukućani, koji ljube njegovu čast i državu kao zjenicu svoga oka, i oni nemaju ondje za uvijek ostati, već se imadu povratiti kući, kad obave svoj posao. Na podijeljivanje beneficija u svojoj državi ne može se potužiti, jer tu valja dvije stvari razlikovati: patronatsko pravo s prezentom i podijeljivanje (collatio) s uvođenjem u uživanje (posjed). Collatio beneficiji ne može nikada pripadati lajku. Ali se možda veli, da imade kralj tu jošte više prava. To ja ne znam, ali tvrdim, da mu ne može više pripadati, osim ministerialiter, t. j. u koliko mu je papa kao svom ministru ili vikaru podijelio. Veli se, za nj govori zastara, ali ako ima kralj pravo podijeljivati beneficija, zašto je tražio povlasticu? Kralj ima svog ispovjednika. Čijim ga auktoritetom i punomoću odrješuje? Sigurno papinim, od koga imadu svi biskupi vlast i koji ih je primio in partem sollicitudinis. Ja mogu (po vašem nazoru) kazati veliku ludost (magnam fatuitatem), ali to je moje osvjedočenje, i ja ću ga pred cijelim svijetom braniti i svoj život založiti, da papa, kao vikar Kristov, ima svu vlast, jer je Krist, koji je ipak gospodar sviju, svoju vlast prenio na Petra i na njegove nasljednike. Tko tvrdi protivno, taj je krivovjerac. To se može dokazati iz staroga i novoga zavjeta i iz konstitucija sv. otaca. No prelazeći sve to, navodim samo jedno. U cijelom je svijetu samo jedan najviši, u kući je samo jedan domaćina, na brodu samo jedan poglavar, u tijelu

samo jedna glava, inače bi sve skupa bila nakaza. U arci No-evoj bijaše samo jedan glavar, i oni, koji su mu se priključili, spasiše se, a drugi propadoše. Tako je i u crkvi, koja je lađa Hristova i Petrova, samo jedan glavar i jedna glava, kojega se zapovijedima mora svaki pokoravati i on se naziva gospodarom svega vremenoga i duhovnoga, jer on, kako je rečeno, imade svu vlast.

Nadalje, kralj se ne može potužiti, da se u njegovoj zemlji imenuju stranci. To i nije ništa nova, da si crkva pridržaje podijeljivanje nekih mjesta, kad ima papa plenitudinem potestatis in spiritualibus. Za nj i za slobodu crkve će svi kardinali založiti svoj život. Nitko ne može sumnjati, da imade papa pravo suditi o svemu vremenom *ratione peccati*. Stoji pisano: Bog stvori dva svjetlila, veće i manje. Time su naznačene dvije jurisdikcije. Duhovnu jurisdikciju imade *principaliter* papa, jer ju je Hrist predao Petru i njegovim nasljednicima. Jurisdikciju vremenu imadu carevi i kraljevi, ali papi pristoji, da o svemu vremenomu, u koliko se tiče grijeha istražuje i sudi. Može se razlikovati, komu pripada vremena jurisdikcija *de jure*, a komu *ad usum et executionem*. *De jure* pripada papi, kao vikaru Hristovu i Petrovu, i tko to niječe dolazi u sukob s člankom vjere, da Hrist sudi živima i mrtvima. Ali *quantum ad usum et executionem*, ne pripada mu vremena jurisdikcija, jer je Hrist rekao Petru: Metni svoj mač u korice. Kralj dakle Francuza, nema razloga, da se tuži.“

Odmah prihvati na to riječ papa: „Mjesto u sv. Pismu: što je Bog svezao neka čovjek ne rastavlja, dade se lijepo primijetiti na odnošaj crkve u Francuskoj prema francuskim kraljevima. Ovaj se vez započeo krštenjem Klodvigovim. Onda je rekao Remigij kralju: Stoj uz crkvu, jer dokle budeš to činio, bit ćeš zajedno s kraljevstvom sretan. Mi znademo, kako je taj vez koristio državi. Za vrijeme Filipa Velikoga (Augusta) nijesu iznosili dohoci kraljevi 18.000 livra, a danas uplivom crkve iznose više od 40.000 livra. Dakle, što je Bog svezao, neka čovjek ne rastavlja. Mi uzimamo ovdje izraz čovjek u biblijskom znamenovanju = *inimicus homo* t. j. davao ili đavolski čovjek. A taj je Ahitofel, Petar Flotte itd. Njegovi su prijatelji grof Artois, nekoč naš prijatelj i grof St. Pol. Onaj Petar Flotte je naš list, o kojemu smo mi vijećali s kardinalima i u prisutnosti kraljevih poslanika i koji nijesmo odmah poslali, jer su

poslanici primijetili, da će se nama prije pisati — iskrivio ili lažno o njem iskazao. Jer ga nama nije objavio, to ne znamo, da li je iskrivio sam tekst ili mu je podmetnuo krivo značenje, kao da smo mi od kralja zahtijevali, da prizna, da ima svoju državu od nas kao leno. Već se četrdeset godina bavimo pravom; tko dakle može vjerovati, da se takova ludost (fatuitas) nalazi u našoj glavi. Mi ne diramo u jurisdikciju kraljevu, ali kralj ne može, kao ni drugi koji kršćanin nijekati, da nam nije podložan racione peccati. Obzirom na podijeljivanje beneficija već smo često kazali kraljevim poslanicima, da smo spremni, da mu dademo svaku moguću milost, da može činiti licite, što je do sada činio illicite, jer je stalno, da podijeljivanje beneficija ne može pripadati lajku bez naše mučke ili izrične privole. Mi smo pristali, da imenuje kod svake crkve u svojoj državi po jednog kanonika, a podijeljivanje prebende kod pariške crkve htjedosmo mu posvema prepustiti pod uvjetom, da namješta samo učitelje bogoslovlja ili doktore crkvenoga ili građanskoga prava ili inače učene muževe. No niti je kralj, niti ikoji prelat podijelio beneficij kojemu učitelju bogoslovlja, već nećacima i drugima, koji nijesu mnogo vrijedni. To je posve stalno. Ako se hoće ustvrditi, da smo pogriješili, to neka nam sude kardinali, ili neka nam pošalje barune, koji nijesu sateliti zlobe, n. pr. vojvodu Burgundskoga i grofa od Bretagne i slične i ti neka navedu, u čemu smo pogriješili, ili ikoga opteretili. Mi smo spremni opozvati. Mi ne ćemo luđaku po njegovoj ludosti odgovoriti, već hoćemo, koliko do nas stoji, biti u miru s kraljem, jer smo uvijek ljubili Francusku. Kad sam još bio kardinal, bio sam francuskog mišljenja (Gallicus), što su mi često moja rimska braća predbacila. Pa i u našem sadanjem položaju vrlo smo ljubili kralja i iskazali mu mnogo usluga. Bez nas imao bi jedva i nogu na prijestolju. Kad su se Englezi i Nijemci i gotovo svi nosioci lena i susjedi protiv njega podigli, po kom je slavio slavlje? Po nama, koji smo odvrćali njegove protivnike. U istinu, mi smo ga više ljubili nego li tjelesni otac. Ali ako on neće da uđe u sebe, to ćemo mu po njegovoj ludosti odgovoriti. Mi poznajemo državne tajne. Mi znamo, kako Nijemci i oni od Languedoca i Burgundije ljube Francuze. Naši su prethodnici trojicu francuskih kraljeva skinuli i premda mi nijesmo jednaki našim predhodnicima, to ćemo ipak, bude li od potrebe, doduše s bolju, kralja Filipa,

koji je više skrivio nego li oni, kao takovoga slugu skinuti. Što se tiče poziva prelata u Rim, to mi ne samo da ne opozivamo, već nasuprot ponavljamo i potvrđujemo. Mi smo mogli pozvati sve biskupe svijeta, ali smo htjeli imati samo domaće i kralju odane, jer smo čuli, da je njegovo kraljevstvo od svih najzapuštenije. Budući da je od glave do pete bolesno, to izjavljujemo, da su oni, koji do nas ne dođu, svrgnuti. Sutra možete, (zastupnici francuskih prelata) opet doći pred nas i pred kardinale, da primite pisma i mi ćemo rado poslušati, budete li imali štogod kazati“.⁴⁹

Papin je govor oštar, no posve razumljiv, ako se sjetimo svega onoga, što je papa od kralja doživio.

Vojvoda burgundski, muž Agneze, kćeri Ljudevita IX. sv., koga je papa u svom govoru pohvalio, pošalje posebnog poslanika u Anagni s pismima na nekoje kardinale⁵⁰, da se nekako izglađe opreke i da sklone papu na popustljivost. No papa odgovori 6. rujna 1302. kardinalima Robertu, Petru i Mateju, da se može mir sklopiti samo onda, ako kralj Filip pruži jasne dokaze kajanja. Kardinal se Matej Orsini de s. Maria in porticu u pismu na vojvodu tuži na nezahvalnost kraljevu i na nečuvani zločin, koji je učinjen na papino pismo. Kralj je, kaže, de facto izopćen, kao i svaki, koji kome zabranjuje putovati u Rim. Plemstvo i treći stalež silno vrijeđaju papu, što mu u listu, na kardinale upravljenom, ne daju naslov, koji ga ide. Jer ako on nije pravi papa, onda nije ni Ljudevit IX. kanoniziran, niti vrijede one dispense, koje je papa dao kralju.

Slično odgovoriše i druga dva kardinala. Ne znamo pravi razlog, koji je papu ponukao, da je odbio svako posredovanje. Bit će vjerojatno, da se već po Rimu raširila vijest o porazu francuskoga oružja u Flandriji.

U Flandriji bijaše preporukom Petra Flottea postavljen za namjesnika Jacques de Chatillon. Flandrijci teško podnašahu teret pariške vlade. Grad se Brügge već 1301. pobunio. Vatra je po cijeloj zemlji tinjala; i cijela zemlja bijaše u jednom kolu, da se oslobodi tiranskoga gospodstva. Nemiri se pojavljivahu po cijeloj zemlji, dok ne predoše u otvoreni boj.

⁴⁹ Hefele Concilieng. p. 309 n. Boutaric niječe autenciju papinog govora. Vidi Hefele I. c.

⁵⁰ Robert de S. Pudentiana, Petar de s. Maria nova i Matej de s. Maria in porticu. V. Drumann T. II. p. 50.

11. srpnja 1302. pokušao je grof Artois s 50.000 vojnika da probije Flandrijske redove. No to mu ne pođe za rukom. Flandrijci hametom potukoše francusku vojsku. Prije bitke prisustvovahu svi sv. misi i pripravljahu se na smrt. Svi su se htjeli pričestiti, ali to nije bilo moguće, jer je bilo premalo svećenika. Kad se neprijatelj približavao, baciše se svi na zemlju uzeše komadić zemlje u usta kao znak sv. pričesti, a ujedno za znak, da će svoju milu domovinu ili slavno obraniti ili u njoj naći svoj grob. Vođe sadoše s konja, da pokažu, kako između njih i prostih vojnika nema nikakve razlike. U bitci (kod Courtraya) padoše grof de s. Pol, gospodar Tancarvillea, conetable de Nesle, Petar Flotte, sam grof Artois, 60 baruna, 6 do 10.000 vitezova i plemića. Gotovo polovica vojske (20.000) pokri bojno polje. Brügge je mnogo godina slavio ovu pobjedu, a mnogi i mnogi ljetopisac navodi ovaj poraz Filipov kao kazan i osvetu Božju.

To će dakle biti razlog, te papa nije ovaj čas mislio na pomirljiviji ton. Ali se prevario. Filip nije mislio na popuštanje. Poraz ga vojske nije slomio; on je samo pomišljao, kako da spasi čast oružja. U brzo sabere vojsku od 70.000 momaka; među njima 10.000 konjanika.

Očekivalo se, da će se plemstvo strašno osvetiti, ali se Filip morao iza šest nedjelja bez uspjeha vratiti u Artois i tako je Flandrija ostala za Filipa izgubljena.

Nedaću vojske pripisivao je Filip mnogo svomu bratu Karlu ili bolje reći papi, za koga da je išao Karlo osvajat Siciliju.

A što je bilo na stvari?

Karlo II. i Karlo Valois nagovoriše papu, da predujmi novac i da dopusti izvanrednu crkvenu desetinu, da pokušaju primiriti Siciliju.

Početkom svibnja zaplovi u sredozemno more veliko brodovlje, sastavljeno od genoveških, napuljskih i francuskih brodova; iskrca se koncem svibnja na Siciliji. No to brodovlje nije moglo ništa opraviti, tim više, što je Filip iza bitke kod Courtraya pozvao sve Francuze kući. Karlo Valois i Fridrik sklopiše 24. kolovoza 1302. mir u Castranovu (Catabellota). Po tom miru ostao je Fridrik kraljem sicilskim, i oženio se s Eleonorom, kćerju Karla II. Njihovoj se djeci imade naći koja

zemlja, a onda prelazi Sicilija opet pod žezlo Karla II. Bonifacije nije mogao drugo, nego da taj mir potvrdi.

Nakon dvostrukog poraza francuske vojske nastaje u Parizu pobuna, tako te je kralj morao pobjeći u svoje kule i odanle morao pregovarati s Parižlijama. Iz tog ga neugodnog položaja izbavi brat Karlo. Kad je opet došao na slobodu nije više mislio na pregovaranja, već je mislio, da nevjerni Pariz do temelja razori. Kad mu se 800 građana na milost i nemilost predalo, bio je posve zadovoljan; no zato ipak dade jednoga dana njih 300 pred vlastitim im kućama objesiti.

Uslijed ovakovog raspoloženja zamrzni Filip jošte više na papu. Pa ako već prije nije dopustio prelatima, da idu u Rim, to je sada još manje namjeravao dopustiti. Sad, ako ikada trebalo mu je novaca. Stane dakle opet plijeniti crkve i nametati silne terete.

Kako će dakle dopustiti kleru, da ide na sabor u Rim, ta sigurno će se i o ovim najnovijim djelima govoriti na saboru.

Sabor u Rimu i bula „Unam Sanctam“.

Sabor bude otvoren 1. studenoga 1302. Usprkos kraljevoj zabrani dođoše na sabor 4 nadbiskupa, 35 biskupa i 6 opata. Ne znamo točno, kako su tekle rasprave na tom saboru. Stalno je, da Filip nije izopćen. Anonimni se neki savremenik dapače našalio, veleći: „Anno Domini 1302... Bonifacius papa celebravit concilium, quod antea per annum convocaverat... contra Philippum regem Franciae memoratum... coruscationibusque multis praeviis contra regem nulla pluvia apparuit subsecuta; defeceruntque sibi praelati magni in regno quaerentes, quae sua sunt, et sibi ipsis ad tempus tantummodo consulentes“.⁵¹

Gotovo se općenito drži, da se sukus raspravljanja na ovom saboru nalazi u buli „Unam Sanctam“, koja je malo iza svršetka sabora objelodanjena⁵². Poradi njene važnosti treba da izložimo njezin sadržaj:

Vjera nam zapovijeda, da ispovijedamo jednu svetu katoličku i apostolsku crkvu. Izvan ove crkve nema spasa, ni oproštenja grijeha. Jednu nam crkvu označuje Noeva arka, koja je

⁵¹ Vita Bonif. script. apud Rayn. ad an. 1302. nro. 12.

⁵² Rayn. ad an. 1302. nro. 13.

imala samo jednoga glavara. Crkva je mistično tijelo Hristovo, kojoj je glava Hrist. Nešivena haljina Hristova također označuje crkvu Hristovu. Hrist je predao svoju vlast u ruke Petru, veleći mu: Pasi ovce moje, dakle sve, a ne samo nekoje. Grci po tom, jer ne će da priznaju primat Petrov, sami ispovijedaju, da ne spadaju među ovce, jer je samo jedan pastir i jedan ovčinjak. U vlasti ovoga pastira dva su mača, duhovni i vremeniti, po riječima evandjelja: „In hac ejus potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet et temporalem, evangelicis dictis instrumur“. Jer kad su kazali apostoli: Evo, ovdje su dva mača, naime u crkvi, nije im Gospodin odgovorio: previše je, nego: dosta je.⁵³

Tko niječe, da je vremeniti mač u rukama Petrovim, taj ne pazi na riječi Gospodinove, koji je rekao Petru: Metni svoj mač u korice⁵⁴.

Jedan je dakle i drugi mač u rukama crkve: duhovni i materijalni, ali ovaj treba upotrebljavati za crkvu, a onaj upotrebljava crkva. Onaj nosi svećenik, a ovaj kraljevi i vojnici, ali na mig i strpljivost svećenika t. j. kako dugo svećenik trpi. No jedan mač treba da bude na drugim, i vremeniti auktoritet treba da bude podložen duhovnoj vlasti. Apostol veli: Nema vlasti osim od Boga; a koje su, od Boga su uređene⁵⁵; ne bi pako bile uređene, kad ne bi bio jedan mač pod drugim i kad ga ne bi drugi prama gore povukao. Istina posvjedočava, da duhovna vlast ima da uvede (instituiere) zemaljsku vlast i da joj sudi, ako ne bude valjana. Tako se ispunjavaju riječi proroka Jeremije: Ecce constitui te hodie super gentes et regna;⁵⁶ a apostol veli: Spirituality homo judicat omnia, ipse autem a nemine judicatur⁵⁷. Ali ta vlast, premda je dana čovjeku, ipak nije čovječja nego Božanska, dana ustima božanskim Petru i njegovim nasljednicima: Štogaod svežeš na zemlji itd.⁵⁸ Tko se ovoj vlasti protivi, protivi se Božjem naređenju, i jest Manihejac, koji postavljaju dva principa. Bula

⁵³ „At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic, at ille dixit: satis est Luk. 22, 38.

⁵⁴ Mat. 26, 52.

⁵⁵ Rom. 13, 1.

⁵⁶ Jer. 1, 10.

⁵⁷ 1 Cor. 2, 15.

⁵⁸ Mat. 16, 19.

svršava riječima: „Porro subesse Romano Pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus, et pronunciamus, omnino esse de necessitate salutis“. Bula nosi datum: XIV. Kal. decembris, pontificatus nostri anno octavo⁵⁹.

Bula „Unam Sanctam“ jest bez sumnje dogmatske naravi. Tumačeći ovu bulu, kao opće pastirske odluke, treba imati na pameti bogoslovno pravilo, po kojem treba paziti poglavito na dispozitivni dio t. j. zaključak i taj ima samo apsolutnu vrijednost. Zaključak je u našoj buli: Porro subesse Romano P... itd. Papa dakle definira, da su svi kršćani podložni papi i to da je članak vjere. Bonifacije govori samo o duhovnoj vlasti papinskoj; u cijeloj buli nema niti riječi, iz kojih bi se moglo zaključivati, da su kraljevi podložni njegovoj vremenitoj vlasti.

No mogao bi tko kazati: papa ne kaže doduše izrijeckom, da su mu vladari podložni u vremenim stvarima, ali svakako misli. Na to odgovaramo: Ako dogmatska definicija koje pitanje, koje je u svezi sa samom definicijom, mimoilazi, to se onda ne smije držati, da je to pitanje riješeno, kao u našem slučaju pitanje o vremenoj vlasti papinoj. Bilo bi riješeno, kad bi papa rekao, da je svaki stvor podložan papi u duhovnim i svjetovnim stvarima. To pako papa ne veli. Pa ako bi se inače i znalo za intenciju papinu iz drugih poznatih okolnosti, no ako ta intencija nije izrijeckom istaknuta, onda nema dogmatske vrijednosti.

Bula se može zgodno razdijeliti u dva dijela. U prvom se dijelu razlaže, da je potrebno za spasenje, da čovjek bude član crkve katoličke. Crkva je katolička jedna, jer je jedno tijelo, i jer ima samo jednu glavu u osobi papinoj. Toj glavi treba da se svi pokoravaju.

U drugom se dijelu napose dokazuje, da u toj stvari nijesu knezovi nikakova iznimka. Taj se dio raspada opet u dva dijela. U prvom se razlaže o razlici, posjedu i upotrebljavanju duhovne i svjetovne vlasti, a onda se u drugom dijelu ustanovljuje red vlasti t. j. podređenost jedne drugoj. Na koncu slijedi zaključak. U buli dolazi alegorija o dvjema mačevima. Ako prem su izrazi jaki, ipak ne zadavaju poteškoće, ako se isporede s riječima sv. Bernarda, Hugona a sancto Victore, iz kojih su djela i uzeti. Sveti Bernardo govori o toj stvari u djelu De Consid. lib. IV. cap. 3: „Uterque ergo ecclesiae et spiritualis scilicet gladius et mate-

⁵⁹ Vid. Rayn. ad ann. 1302. nro. 13.

rialis; sed is quidam pro ecclesia ille vero et ab ecclesia exercendus; ille sacerdotis, is militis manu sed sane ad nutum sacerdotis et jussum imperatoris". I sami francuski pisci Fleury, Bossuet razumijevaju ove riječi u smislu direktivne vlasti, po kojoj može i dapače mora papa u stanovitim slučajevima skloniti knezove na rat.

Riječi Bonifacijeve, po kojima pripada pravo duhovnoj vlasti, da uvede svjetovnu, i da joj sudi, ako zabludi, uzete su od Hugona de s. Victore, koji hoće da istakne izvanrednu vlast, koju je Samuel od Boga primio, da uvede kraljevstvo, a ne redovitu vlast svećeništva. Misao je dakle papina da dokaže prednost duhovne vlasti pred svjetovnom time, što je duhovna vlast dobila misiju i pravo, da utemelji svjetovnu. Da je to papina misao, vidi se iz samoga konteksta, jer papa hoće samo da dokaže prednost jedne vlasti pred drugom testante veritate, svjedočanstvom istine, t.j. poviješću, na koju njegove riječi očito aludiraju. Crkva može, kako veli, Fenelon i Bossuet, krepošću svoje direktivne vlasti u nekom smislu svjetovnu vlast uvesti, suditi i skinuti, ali ne tako, kao da joj ona podijeljuje građansku i svjetovnu jurisdikciju, već tako, da ona kao dobra majka pouči izbornike, koga će izabrati, skinuti ili potvrditi, kako je to učinio papa Zaharija. I ako bi još kakova poteškoća nastala u razumijevanju bule, to ova posve iščezava zaključkom bule, u kojem se papa zadovoljava, da definira u crkvi katoličkoj poznatu dogmu, da su svi kršćani podložni papi. Zar bi se papa zadovoljio na temelju prije izrečenih načela, samo ovim zaključkom, kad bi htio da utvrdi barem indirektnu jurisdikciju crkve i pape nad svjetovnom vlasti? Zar ne bi iz navedenih načela moralo slijediti, da je ta svjetovna vlast i obzirom na vremenito podložna papinoj jurisdikciji? Ovaj zaključak tako jasno slijedi iz istaknutih zasada, da se i pisci, koji je tako razumijevaju, čude, da iz tako smionih načela proizlazi tako umjeren zaključak.

Pa kad bi bula sadržavala što tamna ili dvojbeno, onda valja potražiti jasnije izjave papine. A takovih imademo. Kad su Filipovi podanici predbacili papi, da on tvrdi, da ima kralj od njega svjetovnu vlast, onda je papa, kako to gore spomenusmo, odgovorio, da on to ne može ustvrditi, koji se već 40 godina bavi pravom. Isto je to učinio i Inocent III. t. j. da je svjetovna vlast podložna duhovnoj samo što se tiče direktne vlasti.

Bonifacije, kako smo vidjeli, dijeli u toj točki nazore svojih prethodnika, a ne navodi ništa nova. Istina, da je Filip sve sile uložio, da se opozove ova bula. No to mu nije uspjelo. Jedino je kasnije Klement V. izjavio: „Nos regi et regno Francorum, praefinitionem et declarationem bonae memoriae Bonifacii papae VIII., praedecessoris nostri, quae incipit Unam Sanctam, nullum volumus vel intendimus praejudicium generari; nec quod per illam rex regnum et regnicolae praelibati, amplius Ecclesiae sint subjecti Romanae, quam antea existebant; sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem praefatam, tam quantum ad ecclesiam, quam etiam ad regem, regnum et regnicolas superius nominatos⁶⁰.”

Ako imademo na umu smisao bule „Unam Sanctam“, kako smo izložili, onda taj breve ne govori ništa protiv bule „Unam Sanctam“. Dakako da se držalo, da se cap. „Meruit“ protivi buli „Unam Sanctam“. No to se ima pripisati okolnostima vremena, kad je publiciran cap. „Meruit“. Po Martensu daje papa ovim breveom povlasticu a jure communi ecclesiastico, poradi zasluga, koje je Francuska stekla za apostolsku stolicu; pa za to da je i taj breve umetnut u corpus juris pod naslovom: de privilegiis.⁶¹

Reasumirajući sadržaj bule uči Bonifacije:

1. svjetovna je vlast izravno podložna duhovnoj, ali samo u duhovnim stvarima.

2. u političkim stvarima pripada crkvi neizravna ili samo direktivna jurisdikcija.

⁶⁰ Extravag. Comm. lib. V. tit de Privilegiis cap. 2. Meruit.

⁶¹ Conf. Martens: Beziehungen p. 505.

Moulart: Kirche und Staat p. 216 ss.

Gosselin: Die Macht des Papstes p. 261 ss.